

PROF. DR. FRANTIŠEK ŘÍKOVSKÝ

1973

LÁZNIČKA Z. — MACKA M.

Geografický ústav ČSAV
Brno, Mendlovo nám. 1, ČSSR

SHRNUTÍ

FRANTIŠEK ŘÍKOVSKÝ se narodil r. 1901 v Přerově, studoval zeměpis a přírodopis na přírodovědecké fakultě brněnské university a dosáhl tam jako první v oboru geografie doktorátu v r. 1926. Byl prvním asistentem zeměpisného ústavu a v r. 1930 se na uvedené fakultě habilitoval z geografie na podkladě historickogeografické práce „Příspěvek k otázce libyckého Tritonu a Tritonidy“. V r. 1939 byl jmenován mimořádným profesorem. Za okupace působil na brněnské obchodní akademii a v zemském archivu v Brně, kde byl jako výrazně levicově orientovaný intelektuál zatčen v prosinci 1941 Gestapem a odvečen do koncentračního tábora v Mauthausenu, kde skončil v říjnu 1942 mučednickou smrtí.

Publikační činnost Říkovského se obírala nejprve klimatologií (12 publikací), a to především srážkovými a větrnými poměry v zemi Moravskoslezské a Brücknerovou teorií klimatických period. Říkovský použil klimatických metod také v geomorfologii a hydrologii. Od klimatologie přešel k tématům geomorfologickým (8 prací), kde se věnoval nejvíce studiu říčních teras (Svatky, Svitavy) a abrasních plošin. Historické geografie se týká kromě zmíněné habilitační práce studie o otázkě toku Dunaje v Komárenské pánvi. Ve spolupráci s vydáváním moravské vlastivědy napsal Říkovský dvě syntetické práce regionálně-geografické týkající se Boskovska a Olomoucka. Posléze dospívá vědecká činnost Říkovského k sídelní geografii (3 publikace), v níž publikoval svou největší práci „Základy k sídelnímu zeměpisu Československa“. Je to první naše souborné dílo, zabývající se venkovským i městským osídlením na podkladě kriticky přijímané cizí literatury zvláště německé. Nad tyto své předlohy vyniká autor v tomto díle tím, že se ve své disciplíně pokouší o materialistický výklad jevů a jasně tak odmítá geografický determinismus.

Kromě publikační činnosti je třeba vzpomenout i Říkovského prací recensních v časopisech jakož i významného působení pedagogického a didaktického jako vysokoškolského učitele. Je třeba litovat, že tomuto nadanému badateli nebylo dopřáno pokračovat v slibně započatém díle, v němž zamýšlel zpracovat geografickou funkci Moravy a shromážďoval materiál pro dílo „Hospodářský zeměpis“, kde pokročil nejdále ve svém filosofickém materialistickém názoru.

СОДЕРЖАНИЕ

НАУЧНОЕ ДЕЛО ПРОФЕССОРА ДОКТОРА
ФРАНТИШКА РЖИКОВСКОГО

Франтишек Ржиковский родился в 1901-ом году в г. Пржерове, изучал географию и естествознание на естественнонаучном факультете Брненского университета. Там он получил первым, по специальности географию, звание доктора в 1926-ом году. Он стал

первым ассистентом географического института и в 1930-ом году получил звание доцента географии на основании историко-географической диссертационной работы „Статья по вопросу либийского Тритона и Тритониды“. В 1923-ем году был назначен экстерным профессором. Во время оккупации преподавал в средней экономической школе и сотрудничал в земском архиве в городе Брно. Ржиковский указался тогда как выразительно налево ориентированный интеллигент. В декабре в 1941-ом году был Гестапом арестован и отправлен в концентрационный лагерь Маутгаузен, где в октябре 1942-ого года скончался смертью мученика.

Публикационная деятельность Ржиковского касалась сначала климатологии (12 публикаций), а именно прежде всего осадковых и эоловых условий в стране Моравско-силезской и также теории климатических периодов Брюкнера. Ржиковский использовал климатические методы также и в геоморфологии и гидрологии. От климатологии он перешел к темам геоморфологическим (8 работ), где посвятил много времени изучению речных прибрежных террас (рек Свратки и Свитавы) и также абразионных поверхностей. Историческая география касается, кроме вышеуказанной диссертационной работы, также исследования течения реки Дуная в бассейне г. Комарно. В сотрудничестве с издательством моравского отечествоведения, Ржиковский написал две синтетические работы регионально-географические, касающиеся г. Босковице и Оломоуц.

Наконец, научная деятельность Ржиковского была направлена на географию поселения (3 публикации), где опубликовал свою самую отличную работу „Основы к географии поселения Чехо-словакии“. Это первое полное собрание трудов, занимающихся поселением городов и их провинций на основе критически заимствованной иностранной литературы, особенно немецкой. Автор стоит выше образцов и отличается тем, что в своей дисциплине старается материалистически изложить явления и таким образом ясно отвергает географический детерминизм.

Кроме публикационной деятельности Ржиковского, нужно напомнить и об его рецензиях научных работ в журналах и также о выдающейся его деятельности педагогической и дидактической, как профессора высших учебных заведений. Нужно только продолжать в многообещающем деле, в котором задумал обработать географическую функцию Моравии и собирать материалы для научного труда „Экономическая география“, где подвинулся дальше всего вперед в своем философском, материалистическом научном взгляде.

SUMMARY

PROF. DR. FRANTIŠEK ŘÍKOVSKÝ'S WORK

FRANTIŠEK ŘÍKOVSKÝ was born in 1901 at Přerov, studied for the geography and natural sciences at the faculty of natural sciences of the University of Brno and obtained there — as first in geography — the doctor's degree in 1926. He was the first reader of the institute of geography of the faculty and became in 1930 assistant professor at this faculty on the basis of his historico-geographical work „Příspěvek k otázce libyckého Tritonu a Tritonidy“ (A Contribution to the Question of Libyan Triton and Tritonis). In 1936 he was appointed associate professor. During German occupation he worked at the High School of Economy and in the provincial record office in Brno where he was arrested by gestapo as leftist and dragged off to the concentration camp at Mauthausen where he died a martyr death in October 1942.

Říkovský's publications dealt first with climatology (12 publications), above all with precipitation and wind conditions in Moravia-Silesia, and Brückner's theory of climatic periods. Říkovský applied climatic methods even in geomorphology and hydrology. From climatology he passed to geomorphology (8 publications) and paid special attention to the study of river terraces (of the Svitava and Svratka rivers) and abrasion flats. Besides the work mentioned above the study on the question of the flow of the Danube river in the Komárno basin is dealing with historical geography. Říkovský also wrote two synthetic regional-geographical studies concerning the Boskovice and Olomouc regions. Říkovský's scientific activity was focussed on settlement geography (3 publications) in the frame of which he published his most extensive work „Základy k sídelnímu zeměpisu Československa (Fundaments to Settlement Geography of Czechoslovakia). This is the first Czechoslovak complex work dealing with rural and urban settlement on the basis of foreign, mainly German, literature. The author is in the publication mentioned better

than his foreign models in his effort for a materialistic interpretation of phenomena refusing clearly the geographical determinism.

Besides Říkovský's publications even his reviews in journals and his significant pedagogical and didactic activities in his function of a university professor should be mentioned. It is to regret that this talented research worker was not allowed to continue his work. He intended to define the geographical function of Moravia and gathered the material for the work „Hospodářský zeměpis“ (Economic Geography) where his materialistic philosophy reached the higher degree.

ZUSAMMENFASSUNG

DAS WERK DES PROF. DR. FRANTIŠEK ŘÍKOVSKÝ

FRANTIŠEK ŘÍKOVSKÝ wurde im Jahre 1901 in Přerov geboren; er studierte Geographie und Naturgeschichte an der Naturwissenschaftlichen Fakultät der Brüner Universität und erwarb dort 1930 als erster den Doktorgrad auf dem Gebiet der Geographie. Er war der erste Assistent des Geographischen Instituts. Im Jahre 1930 habilitierte er sich an der obgenannten Fakultät in Geographie auf Grund einer historisch-geographischen Arbeit „Beitrag zur Frage des libyschen Tritons und der Tritonide“. Im Jahre 1936 wurde er zum außerordentlichen Professor ernannt. Während der Okkupation war er an der Brüner Handelsakademie und im Landesarchiv in Brünn tätig, wo er als klar linksorientierter Intellektueller im Dezember 1941 von der Gestapo verhaftet und ins Konzentrationslager in Mauthausen verschleppt wurde, wo er im Oktober 1942 des Märtyrertodes starb.

Die Publikationstätigkeit von Říkovský behandelte zuerst die Klimatologie (12 Publikationen) und zwar vor allem die Niederschlags- und Windverhältnisse im Mährisch-schlesischen Land und die Brücknersche Theorie der klimatischen Perioden. Říkovský benutzte klimatische Methoden auch in der Geomorphologie und Hydrologie. Von der Klimatologie ging er zu den morphologischen Themen über (8 Arbeiten), wo er sich am meisten dem Studium der Flußterassen (Svratka, Svitava) und Abrasionsplattformen widmete. Mit der historischen Geographie befaßt sich außer der obgenannten Habilitationsschrift auch die Studie der Frage des Laufes der Donau im Komárno-Becken. In Zusammenarbeit mit der Herausgabe der mährischen Heimatskunde schrieb Říkovský 2 synthetische regional-geographische Arbeiten über das Gebiet um Boskovice und Olomouc. Zuletzt gelangt die wissenschaftliche Tätigkeit Říkovský's zur Siedlungsgeographie (3 Publikationen), in der er seine größte Arbeit „Grundlagen der Siedlungsgeographie der Tschechoslowakei“ veröffentlichte. Es ist unser erstes Sammelwerk, das sich mit der ländlichen und städtischen Besiedlung auf der Grundlage der kritisch angenommenen Auslandsliteratur, insbesondere der deutschen, befaßt. Diese seine Vorlagen übertrifft der Verfasser in diesem Werk dadurch, daß er sich in seinem Fach um materialistische Interpretation der Erscheinungen bemüht und so klar den geographischen Determinismus ablehnt.

Außer der Publikationstätigkeit sind auch die Rezensionsarbeiten von Říkovský in Zeitschriften, sowie seine bedeutende pädagogische und didaktische Tätigkeit als Hochschullehrer zu erwähnen. Es ist zu bedauern, daß diesem begabten Forscher nicht vergönnt wurde, sein vielversprechend begonnenes Werk fortzusetzen, in dem er die geographische Funktion Mährens zu bearbeiten beabsichtigte und das Material für das Werk „Wirtschaftliche Geographie“ sammelte, wo er in seiner philosophischen materialistischen Anschauung am weitesten vorrückte.

Druhý mauthausenský mučedník FRANTIŠEK ŘÍKOVSKÝ se narodil 26. prosince 1901 v Přerově. Středoškolská studia konal na gymnasiu v Olomouci, později na vinohradském gymnasiu v Praze, kde byl jeho učitelem ze zeměpisu František Koláček. Úmyslem Říkovského bylo studovat původně lékařství a po dobu jednoho semestru byl posluchačem lékařské fakulty Masarykovy university. Po půl roce však přešel na přírodovědeckou fakultu ke studiu geografie a přírodopisu a stal se v r. 1923 prvním demonstrátorem, o rok později pak vědeckou pomocnou silou zeměpisného ústavu, založeného nedávno před

tím prof. Kolářkem. V r. 1926 dosáhl jako první v oboru geografie doktorátu přírodních věd po předložení disertační práce „Srážkové a teplotné poměry na Moravě a v českém Slezsku a jejich vztah ku konfiguraci terénu“. V roce 1928 se stal asistentem ústavu a v r. 1930 se habilitoval na podkladě práce „Příspěvek k otázce libyckého Tritonu a Tritonidy“. V r. 1936 byl Říkovský jmenován bezplatným mimořádným profesorem. Po uzavření vysokých škol okupanty působil do r. 1941 na brněnské obchodní akademii a potom krátkou dobu v tehdejší Zemském archivu v Brně. Už od třicátých let se Říkovský vyvíjel jako intelektuál postupně k výrazně levé orientaci a činnosti. Za tuto svou činnost byl v uvedeném archivu 11. prosince 1941 zatčen gestapem a 3. února 1942 deportován do Mauthausenu. Těžká práce v lomech neprosperla přirozeně zdravotnímu stavu Říkovského, trpícího od roku 1940 vážným onemocněním, nádorem levé lopatky. A tu právě se projevil krásný lidský profil Říkovského, který svým statečným snášením všech útrap koncentračního tábora, nezdolným optimismem a vírou v návrat povzbuzoval a utěšoval jiné. V říjnu 1942 jako neschopný práce podstoupil mučednickou smrt injekcí do srdce. Tragika jeho osudu vyvstává tím bolestněji, když si uvědomíme, že krátce po jeho smrti byli všichni nemocní vězňové dopraveni do Dachau, kde se většinou dočkali osvobození.

Publikační vědeckou činnost Říkovského, která započíná již za studií, možno kromě 2 menších paleontologických prací rozdělit do 5 geografických oborů: klimatologie, geomorfologie, historické, regionální a posléze sídelní geografie. Nejprve zaujaly Říkovského otázky klimatologické. Ve své disertační práci o atmosférických srážkách na Moravě a ve Slezsku a v dalších pracích (Zeměpisné rozšíření atmosférických srážek na Moravě a ve Slezsku 1926, Zur Frage der Niederschlagsverhältnisse in der Niederung des Thaya—Schwarza Beckens 1926, Srážková mapa olomoucké župy podle poměrů z let 1896—1920, 1928) zpracoval dlouhodobé srážkové průměry z let 1896 až 1920 a poprvé v naší zeměpisné literatuře vyložil vliv geomorfologických a větrných poměrů a nadmořské výšky na srážkové hodnoty. (Vliv tvárnosti půdy na srážkové poměry na Moravě a ve Slezsku 1925, Vztah mezi atmosférickými srážkami a nadmořskou výškou na Moravě a ve Slezsku 1926). Ve své největší klimatologické studii (Klimatická proměnlivost atmosférických srážek a její vztah k Brücknerově theorii 1928) ukázal na podkladě materiálů ze 100 pozorovacích stanic v celém světě, že srážková proměnlivost neprobíhá jednotně podle typů klimatických period stanovených Brücknerem a tyto odchylky vysvětluje prolínáním různých klimatických soustav. S tímto výkladem souhlasí již dříve Říkovským u nás zjištěné klimatické změny v letech 1848 až 1926, charakterizované střídáním období teplého a suchého, teplého a vlhkého a chladného a vlhkého (Jak se projevuje Brücknerova teorie na podnebí Brna 1927, Klimatické oscilace Brna a jejich důsledky pro moravské podnebí 1928). Klimatických metod použil Říkovský také při vysvětlení aluviální změny bečevsko-oderského rozvodí (Aluviální změna bečevsko-oderského rozvodí v Moravské bráně 1926) a při řešení problému solné pokrývky jezera Tuz Göł (Problém solného jezera Tuz Göł v Malé Asii). Z pera Říkovského pochází i první podrobná studie o větrných poměrech na Moravě (Větrné poměry na Moravě a ve Slezsku 1927) a studie o ledovém krytu na řece Moravě a jejích přítocích (Ledový kryt na řece Moravě a jejích hlavních přítocích 1927).

Od klimatologie přešel Říkovský k tématům geomorfologickým, u nichž vždy zdůrazňoval dobrou průpravu geologickou. Jeho pozornost upoutalo především

studium říčních teras Svitavy a Svratky (Terasy dolní Svitavy a dolní Svratky 1926) a celého paleopotamologického vývoje těchto řek (Paleopotamologický vývoj Svitavy 1929, Fluvialní terasy střední Svratky 1932, Dolní Svratka 1933). V rozlišování stáří terasových stupňů (4 diluviální a 2 pliocenní) se Říkovský rozehází s členěním Zapletalovým. Paleopotamologický vývoj Svitavy svědčí podle Říkovského o správnosti Cvijičova názoru o pomediteranním stáří Moravského krasu. Na základě studia šterků Vyškovského úvalu dospěl Říkovský k názoru, že řeka Morava tekla tímto úvalem nejen v době předmiocenní jak soudil Rzehak, nýbrž i v době pliocenní (Příspěvek k otázce starého toku střední Moravy 1927). V otázce tehdy oblíbeného studia abrasních plošin (Příspěvek k abrasním plochám západní části Dražanské vysočiny 1930, Předmiocenní reliéf a miocenní plošiny v oblasti střední Svratky 1932) soudil Říkovský, že tyto plošiny jsou na Moravě dílem transgrese miocenního moře a na rozdíl od většiny badatelů hájil jejich transgresní původ. Na příkladu západního okraje Dražanské vrchoviny ukázal správně, že pro orografické členění nejsou rozhodující geologické resp. petrografické poměry, nýbrž v prvé řadě morfogeneticky významné sníženiny (Příspěvek k orografickému vymezení vrchovin mezi Českomoravskou a Dražanskou vysočinou 1931). I když moderní geomorfologické metody nepotvrdily některé závěry Říkovského (např. výklad o starém toku Moravy nebo o výhradně abrasním původu plošin a zarovnaných povrchů na Moravě), zůstávají jeho geomorfologické práce trvale cenným přínosem zvláště pro svou metodickou důkladnost, přesnost a systematicčnost a i dnešní badatelé se k nim vracejí.

Z popudu prof. Horáka obrátil Říkovský svůj zájem i k historickému zeměpisu, i když sám nebyl vysokoškolsky školeným historikem. O zdárném úspěchu i na tomto poli geografie svědčí zmíněná již habilitační práce, v níž z kritiky historických zpráv a vlastního názoru identifikoval Ptolemaiovu Tritonidu s jihatuniskými šotty, zprávu Pseudoskylakovu se zálivem Hammametským a Herodotovu Fla s ostrovem a městem Herglou. Vyvrátil tak názor Borchardtův, že Platonova Atlantis je totožná s Herodotovou Fla a že v historické době byl Šott-el-Džerid spojen s mořem. Sem náleží i studie o otázce toku Dunaje v Komárenské pánvi (Příspěvek k výkladu Ptolemaiových zpráv o hydrologických poměrech Komárenské pánve 1933, Morfologický rozbor a výklad Ptolemaiových zpráv o hydrografických poměrech Komárenské pánve 1937), kde hydrologickým a morfologickým rozbohem došel autor na rozdíl od Krejčího k názoru, že v době historické tam nenastaly žádné hydrografické změny, jak soudil Šimek ze zpráv Ptolemaiových.

Ve spolupráci s vydáváním Moravské vlastivědy se zasloužil Říkovský i o syntetickou práci v regionální geografii zpracováním zeměpisného obrazu Boskovska (Boskovsko. Zeměpisný obraz 1940) a Olomoucka (Zeměpisný obraz olomouckého okresu. Oblastně zeměpisná studie 1934). Zvláště tato poslední publikace, zhodnocená svého času Kolářkem jako nejdůležitější provedená regionálně zeměpisná práce v naší literatuře, může dodnes být dobrým příkladem zeměpisné studie svého druhu.

Přes historickou a regionální geografii dospívá posléze vědecká činnost Říkovského k sídelnímu zeměpisu, v němž vědomě navazuje na starší práce v tomto oboru od Kolářka. Již v roce 1935 na sjezdu Československých zeměpisců v Plzni podal Říkovský na svou dobu nejlepší genetickou klasifikaci našich venkovských sídel na podkladě metod německé genetické školy Grad-

mannovy (Několik poznámek ke klasifikaci venkovských sídel s hlediska zeměpisného 1936). Tato metoda hájí kausálně-genetické hledisko, hledající vztah mezi sídelním tvarem, jeho vznikem a příčinou, na rozdíl od tehdejších racionalistických výkladů stoupců školy Ratzelovy, hodnotících tvary sídel formalisticky jako přízpůsobení se sídel především přírodním poměrům bez dostatečného ohledu na vznik a vývoj sídel jako výtvorů lidské činnosti. Toto stanovisko rozvádí pak Říkovský plně ve své největší publikaci „Základy k sídelnímu zeměpisu Československa“ (1939). Je to první souborná práce v naší sídelně-zeměpisné literatuře, která obírajíc se venkovským i městským osídlením a opírajíc se zvláště metodicky o rozsáhlou a kriticky přijímanou cizí sídelně-zeměpisnou literaturu, najmě německou, ukázala jasnou cestu, již se musí ubírat sídelně-zeměpisný výzkum našich zemí. Za nejvzácnější poznatky v této práci považoval autor rozřešení otázky rekonstrukce původního krajinného rázu našich starých kulturních oblastí, které si je třeba představovat nikoliv jako lesostep podle výkladu Gradmannova, nýbrž jako smíšené lesy dubové, podobně jako je tomu v sousedních oblastech o vyšší podnebné kontinentalitě, Alföldu, Valachii a Besarabii. Klasifikace československých sídel, vycházející u Říkovského z kulturně-zeměpisného pojetí Brunhesova a Schlüterova, vystihuje sice především fysiognomickou stránku sídel (tj. jejich půdorys, nárys a rozdělení pluziny), zároveň však jasnou i dnes přijatelnou definicí sídla venkovského a městského stanoví pevné základy pro funkční hodnocení sídel. Půdorysné členění československých venkovských sídel na hromadná, silniční, řadová a návesní a městských sídel na města vývojová a plánovitě zakládaná, má přes pozdější doplňky v zásadě platnost dodnes.

I když třeba i kriticky se opírá Říkovský o výsledky bádání uvedených autorů, překračuje v tomto svém stěžejním díle jejich práce v tom, že se ve své disciplíně pokouší o materialistický výklad zkoumaných jevů. Velmi výrazně vystupuje toto jeho filosofické hledisko již v úvodu, kde zdůrazňuje, že příčiny různého rázu sídel „spočívají v člověku“, tedy v materiálním, třídním a sociálně-ekonomickém vývoji společnosti. Ještě dnes je možno se poučít, jak stručně, ale pregnantní a logické je u Říkovského odmítnutí geografického determinismu. V době, kdy popisné geografické práce stále ještě převládají, pozvedá Říkovský svou disciplínu ke kausálnímu výkladu jevů. Není proto divu, že tento jeho pokus o materialistický výklad vývoje sídel, který prolíná celou jeho práci, ho zařadil mezi ty, kteří byli nežádoucí pro nacistické okupanty.

Pro Vlastivědný věstník moravský napsal Říkovský v roce 1940 studii o starém sídelním území na Moravě (Staré sídelní území na Moravě 1945), která vyšla až po osvobození a jejíž závěry platí v hrubých rysech podnes. Při úspěšné práci v sídelním zeměpisu poskytoval Říkovskému neocenitelné rady a pokyny svou historickou erudiicí prof. Bohuslav Horák. I když dnešní sídelní geografie se nemůže spokojit s dřívějším studiem sídel zaměřeným jednostranně na morfologickou stránku sídel a klade stále silnější důraz na výzkum funkce sídel a jejich proměn, nelze popřít, že ze solidního základu moderní československé sídelní geografie, vybudovaného Říkovským, vychází i současný výzkum na tomto poli československé geografie. Je třeba ovšem připomenout, že soustavné studium funkce sídel bylo umožněno teprve poválečnými statistickými prameny.

Kromě původní publikační činnosti je třeba vzpomenout i Říkovského významné činnosti referentské v časopisech (Sborník čs. společnosti zeměpisné,

Naše věda, Časopis Matice moravské aj.). Neméně významné bylo i jeho pedagogické a didaktické působení vysokoškolského učitele jak svými poutavými a pečlivě připravenými přednáškami zvl. z regionální geografie, tak i metodicky velmi instruktivními seminárními cvičeními, odkud si posluchači odnášeli bohaté poznatky a zkušenosti.

Za svou mnohostrannou vědeckou činnost, která obsáhla širokou problematiku několika oborů fyzické a hospodářské geografie a která byla obohacena vlastním názorem ze zahraničních cest ve střední a jihozápadní Evropě a v Tunisu, byl Říkovský jmenován mimořádným členem Moravské přírodovědecké společnosti a členem geografického komitétu Národní rady badatelské. Zůstává nenahraditelnou ztrátou naší geografie, že tomuto nadanému badateli nebylo dopřáno pokračovat v slibně započatém díle, v němž zamýšlel synteticky zpracovat geografickou funkci Moravy v rámci stredo-evropského vývoje, konal přípravy ke zpracování historické geografie země Moravsko-slezské a shromažďoval materiál pro dílo „Hospodářský zeměpis“. Z něho se v důsledku okupace zachovala jen část rukopisu, pravděpodobně nedokončeného, a to v rodinné pozůstalosti prof. Říkovského. Nelze z ní usuzovat samozřejmě na dílo celé, avšak ve filosofickém vidění světa autor zde pokročil ještě dále, nežli tomu bylo v jeho Základech k sídelnímu zeměpisu. Osobnost Říkovského zůstane vždy našim geografům příkladným vzorem vědce, který se právě přes exaktní vědecké zkoumání materiálního světa stal výrazně levicovým představitelem tehdejší moravské inteligence, v němž vynikající talent se spojoval s neobyčejnou svědomitostí, pečlivou přesností a zároveň s osobní skromností.

SEZNAM PRACÍ PROF. FRANTIŠKA ŘÍKOVSKÉHO

- (1925): Rhamphorhynchus Gemingi. Spisy přír. fak. Masaryk. univ. č. 62, Brno, 14. str.
 (1925): Pterodactylus elegans. Práce Mor. přírodov. spol. II, 6. 14 str.
 (1925): Vliv tvárnosti půdy na srážkové poměry na Moravě a ve Slezsku. Sborník Čs. spol. zeměp. 31, 163.
 (1926): Zur Frage der Niederschlagsverhältnisse in der Niederung des Thaya-Schwarza Beckens. Meteorologische Zeitschr. 43, 303.
 (1926): Vztah mezi atmosférickými srážkami a nadmořskou výškou na Moravě a ve Slezsku. Spisy přír. fak. Masar. univ. č. 78, 15 str.
 (1926): Zeměpisné rozšíření atmosférických srážek na Moravě a ve Slezsku. Práce Mor. přír. spol. III, 9, 34 str.
 (1926): Terasy dolní Svitavy a dolní Svatky. Spisy přír. fak. Masar. univ. č. 67.
 (1926): Alluviální změna bečevsko-oderského rozvodí v Moravské bráně. Příroda 19.
 (1927): Větrné poměry na Moravě a ve Slezsku. Práce Mor. přír. spol. IV, 5.
 (1927): Jak se projevuje Brücknerova theorie na podnebí Brna. II. C. R. Congrès des géographes et ethnogr. slaves en Pologne.
 (1927): Příspěvek k otázce starého toku střední Moravy. Příroda 20, 22.
 (1928): Klimatické oscilace v Brně a jejich důsledky pro moravské podnebí. Příroda 21, 162.
 (1928): Klimatická proměnlivost atmosférických srážek a její vztah k Brücknerově theorii. Spisy přír. fak. Masar. univ. č. 94.
 (1927): Ledový kryt na řece Moravě a jejích hlavních přítocích. Sbor. Klubu Přírodověd. v Brně 10, 51.
 (1928): Problém solného jezera Tuz Göl v Malé Asii. Příroda 21, 58.
 (1928): Srážková mapa olomoucké župy podle poměrů z let 1896—1920. 1 : 400 000. Olomouc.
 (1929): Palaeopotamologický vývoj Svitavy. Sborník st. úst. geol. ČSR VIII, 257.
 (1929): Příspěvek k otázce libyckého Tritonu a Tritonidy. Sborník Čs. spol. zeměp. 35, 1, 109, 153.
 (1930): Příspěvek k abrasním plochám západní části Dražanské vysočiny. Sbor. Čs. spol. Zeměp. 36, 164.

- (1930): Boskovsko. Zeměpisný obraz. Vlastivěda Boskovska I, Boskovice, 108 str.
- (1931): Příspěvek k orografickému vymezení vrchovin mezi Českomoravskou vysočinou a Dražanskou vysočinou. Sbor. čl. spol. zeměp. 47, 210.
- (1932): Předmiocenní relief a miocenní plošiny v oblasti střední Svatky. Spisy vyd. přírod. fak. Masarykovy univ. č. 149, 21. str.
- (1932): Fluviační terasy střední Svatky. Tamže č. 152, 23. str.
- (1933): Dolní Svatka. Studie palaeopotamologická. Tamže č. 167, 28. str.
- (1933): Příspěvek k výkladu Ptolemaiových zpráv o hydrologických poměrech Komárenské pánve. Časopis Učené spol. Šafaříkovy 7, Bratislava, 24. str.
- (1934): Zeměpisný obraz olomouckého okresu. Oblastně zeměpisná studie. Moravská vlastivěda, okres olomoucký, 108 str.
- (1936): Několik poznámek ke klasifikaci venkovských sídel s hlediska zeměpisného. Sbor. Čs. spol. zeměp. 42, 17.
- (1937): Morfologický rozbor a výklad Ptolemaiových zpráv o hydrografických poměrech Komárenské pánve. Spisy vyd. přírodov. fak. Masaryk. univ. č. 241, 19 str. (ref. Sbor. Čs. spol. zeměp. 43, 166).
- (1939): Základy k sídelnímu zeměpisu Česko-Slovenska. Spisy Odboru Čs. spol. zeměp. v Brně, řada B, č. 5, 150 str., 30 plánů. Brno.